

Melkein 180 astetta eri mieltä olen Pietilän käsityksistä siitä, miten toimittajat tuottavat harkitusti ja toisaalta vahingossa juttujensa tulkintakehyksen. Pietilän käsitys on, että harkittuja, haluamiaan tulkintoja toimittajat pystyvät tuottamaan vain juttujensa mikrorakenteessa (yksittäisissä kuvissa tai yksittäisissä jutun hetkissä). Makrorakennetta, sitä millaisena kokonaisuutena juttu katsojalle avautuu, toimittajat pystyvät Pietilän mukaan säätämään vain satunnaisesti.

Juuri jutun makrorakenteessa dramaturgia asuu. Se ratkaisee onko juttu ilkeä—hellä, hyväntuulinen—ivallinen, ihannoiva—syyllistävä jne. Yksittäiset kuvat voivat irrallaan repiä jutun tulkintaa moneen suuntaan, mutta toimittajan hallinta ja osuus näkyy selvimmillään siinä, millaista kokonaista tulkintaa juttu katsojalle tarjoaa. Sen nähdäkseen on käveltävä muutama askel kauemmaksi, ja katsottava juttuja elektronimikroskoopin asemasta paljaalla silmällä.

Harri Palmolahti

Kuolemasta elävästi — live !

ARNETT, Peter. Live from the Battlefield. From Vietnam to Baghdad. 35 Years in the World's War Zones. Gorgi books, 1995. 477 s.

Peter Arnetin muistelmateoksen rakenne on kiintoisa. Kirja alkaa Arnetin kotiseudulta, Bluff-nimisestä Uuden Seelannin syrjäkylästä, joka on tuhonnut tulevaisuutensa pyytämällä valaita niin raivoisesti, että eläimet oppivat kiertämään rannikon kaukaa. Teos päättyy vuonna

1993 Afganistaniin, jossa kilpailevat islamilaiset ryhmät ovat taistelleet Kabulin pirstaleiksi ryöstäen ja tuhoten kaiken kansallismuseon kokoelmia myöten.

On Arnetin yliarvionista olettaa, että kirja palaisi tietoisesti itsetuhoon ja väkivallan ennustamattomiin, rakenteellisiin seurauksiin. Sotakirjeenvaihtajana Arnetin suhde kuolemaan on yksinkertaisempi, samankaltainen kuin sienestäjän suhde herkkutatteihin. Kuvattessaan pitkää uraansa hän sivuuttaa kärsimättömin huomautuksin kaikki ne vaiheet, jotka eivät liity sotaan. Vain siellä, missä on kuolemaa, on hänelle elämää.

Arnett on onneksi niin rehellinen, ettei hän puhu yleisön oikeudesta tietää, journalistin velvollisuuksista, tiedonvälityksen yhteiskunnallisesta tehtävästä, sodan raadollisuuden paljastamisesta jne. Hän kiertää sotia, koska ne ovat hänestä kivoja.

Arnetin kylmä ammattietiikka on kuuluisa. Siitä syntyi keskustelua jo vuonna 1963 Etelä-Vietnamin vallankaappausta edeltäneitten buddhalaisten munkkien polttoitsemurhien yhteydessä. Saigonin lehdistölauma oli kerääntynyt erälle torille saatuaan vihjeen uudesta protestista. Paikalle saapui munkki, joka toimittajien kameroiden edessä syytti itsensä tuleen. *International Herald Tribune* kysyi, miksi toimittajat eivät ottaneet kanisteria pois ja pelastaneet munkin henkeä?

Arnett vastasi todeten, että ihmisenä hänen teki mieli puuttua asiaan, mutta toimittajana hän ei voinut. Silloin hän olisi sekaantunut aktiivisesti tapahtumien kulkuun ja Etelä-Vietnamin politiikkaan, mikä ei kuulu toimittajalle. Arnett pysyy yhä, 30 vuotta myöhemmin, samassa selityksessä.

Polttoitsemurhat olivat aikansa mediatapahtumia, joiden yksi keskeinen tarkoitus oli vaikuttaa Yhdysvaltain päättäjiin ja yleisöön. Arnett ei näe, että itse murhien raportointi olisi ollut millään tavoin sekaantumista Etelä-Vietnamin politiikkaan.

Ruutiukkojen esikuva

Peter Arnett nousi maailmanmaineeseen Persianlahden sodan aikana alkuvuodesta 1991, kun hän raportoi CNN-yhtiölle liittokunnan ilmahyökkäyksen Bagdadiin. Elämään on jäänyt mielikuva, jonka mukaan Arnett oli Bagdadissa yksin. Tosiasiassa paikalla oli koko ajan toimittajia myös muista maista.

Arnetilla oli merittejä jo aikaisemmin. Vuonna 1965 hän sai Pulitzer-palkinnon Vietnam-raportistaan, ja hänen työnsä ensin AP:n ja vuodesta 1981 lähtien CNN:n reporterina ja kirjeenvaihtajana herätti ajoittain huomiota. Ilman Persianlahden sotaa Arnett olisi kuitenkin saattanut joutua kehäraakkien sarjaan, kerroittelemään sotajuttujaan nuoremmille viskilasin ääressä.

Nyt hän ansaitsee miljoonia kertomalla nuo samat jutut myyntimenestykseksi nousseissa muistelmissaan ja luento-kiertueillaan, joiden loisto ja palkkiot ovat korvanneet Bagdadin al-Rashid hotellin tuottamat kärsimykset. Pahimpina aikoina — ajatelkaapa — Arnett joutui pesemään sukkansa ja kalsarinsa vichyvedellä, kun hana kurlutti tyhjää.

Arnett olisi muistelmiensa perusteella helppo leimata tyhjääpääksi, jonka ego on yhtä suuri kuin sielu pieni. Kirjoitettuaan Vietnamista 11 vuotta, asuttuaan siellä vuosikausia, avioiduttuaan vietnamilaisen naisen kanssa ja saatuaan kaksi lasta tämän kanssa hän tunnustaa, ettei ymmärrä, kun vietnamilaislapsi sanoo hänelle: ”Isäni on amerikkalainen”. Onneksi mukana on AP:n tulkki. Uutisoituaan vuonna 1974 Kyproksen sotaa aikansa Arnett huomaa, että eurooppalaiset AP:n asiakkaat olivat sodasta kiinnostuneempia kuin amerikkalaiset. Ruuti kiinnostaa Arnettiä, mutta ei hän sitä keksinyt ole.

Arnetilla on kuitenkin monia poikkeuksellisia ominaisuuksia, jotka tekevät hänestä poikkeuksellisen toimittajan. Taistelujen puhkeaminen jossakin on Arnetille aina suuri uutinen, jonka hän uhkaa menettää. Oveluutensa ja röyh-

keytensä vuoksi hän useimmiten pääsee minne haluaa — omasta ja muiden hengenstä juuri piittaamatta. Hän sanoo, ettei koskaan ota riskejä turhan takia, mutta esimerkiksi helikopterin matalalento ja kalmanhippa vuoristossa hyvien kuvien takia ei ole turhaa. Hän on sisäistänyt amerikkalaisen uutisteollisuuden arvot ja kriteerit niin tarkoin, että se vapauttaa hänet pelosta ja moraalisisista paineista.

Arnett on hyvä kirjoittaja, joka poimii yksityiskohdat elävästi ja kuljettaa muistelmissaan taiten sotanäyttämöitten kehitystä, journalismia ja yksityiselämäänsä. Arnett vahvistaa monet sotakirjeenvaihtajien elämään liittyvät uskomukset, mutta suhteellisen hyvällä maulla. Amerikkalaisen sotakirjeenvaihtajan elö voi olla kurjaa, mutta ei koskaan niin kurjaa, ettei jostakin löytyisi konjakkia, olutta, muutama rakastajatar, pihvi, sikareja ja hieman miehistä hevosensleikkiä.

Vietnamin satumaa

Arnettin laaja Vietnam-kuvaus, sivumäärältään yli puolet kirjasta, on tärkeä osa sotajournalismin historiaa. Hänen tekstinsä vahvistaa sen kuvan, jonka Kevin Williams (1993) ja Daniel Hallin (1994) ovat viime vuosina antaneet: Yhdysvaltalaiset viestimet olivat sodan alkuvaiheessa läheisessä ja useimmiten toverillisessa yhteistyössä armeijan ja hallinnon kanssa. Siteet olivat kiinteät niin henkilökohtaisesti kuin organisaatiotasolla. Raporttien tendenssi oli lojaili ja isänmaallinen. Muutos kohti kriittisempää kirjoittelua tapahtuu vasta 1960-luvun loppuvuosina, kun Yhdysvaltain sekä poliittinen että sotilasjohto hajoavat ja riitaantuvat sodan voittamisen keinoista ja mahdollisuudesta.

Kun Arnett kertoo Vietnam-raportoinnin kriittisyydestä ja itsenäisyydestä, on hyvä muistaa, että esimerkiksi My Lain joukkomurhan paljastivat Washingtonin reporterit, eivät Saigonin kirjeenvaihtajat.

Arnettille Vietnam on satumaa, aistillinen, väkivaltainen, ylellinen. Taistelujen

vaara, uutistyon kiihko ja Saigonin kuumat yöt tihentyvät orgasmeiksi, kun Arnett saa tietää juttujensa päätyneen Yhdysvaltain presidentin pöydälle, suurlehtien etusivuille ja kansallisten kiistojen aiheeksi.

Peter Arnettin journalistinen credo on kirjoittaa vain se, minkä näkee. Lukija alkaa nopeasti epäillä Arnettin uskonnustuksen aitoutta. Itse näkemisen ja induktiivisen päättelyn ihanne on koko Arnettin edustaman uutistoimistokulttuurin ihanne. Työn kaupalliset ja poliittiset paineet muuntivat sen kuitenkin rujoon muotoon. Uransa alkuvuosina *Vientiane World* -lehden toimittajana Arnett tuskailee juttupulaa, kun pöydällä on vain kaksi kutsua, toinen Britannian lähetystöön illalliselle ja toinen USA:n tiedotustoimistoon cocktail-tilaisuuteen. *Vientianen* elämä ei häntä kiinnosta. AP:n Indonesian kirjeenvaihtajana hän toteaa, että ystävyyttä on varjeltava niiden kanssa, joilla on valta. Tavallisia ihmisiä hänen elämässään vilahdaa vain siivoojina, tarjoiljoina ja ruumiina.

Sodan jalkapallo

Vietnamissa Arnett pääsee ajoittain ihanteen mukaiseen työhön: koluamaan, kiertämään, näkemään ja tekemään näkemänsä perusteella päätelmiä sodan kehityksestä. Vietnamin sotanäyttämö on kuin suuri jalkapallokenttä, jossa tapahtuu asioita lähempänä ja kauempana. Toimittajan tehtävä on tunkeutua kynnärpäät tanassa aina siihen kulmaan, jossa on eniten toimintaa.

Vielä enemmän työ kuitenkin oli — ja sen Arnett sivuuttaa muistelmissaan vähällä — lehdistötilaisuuksia, haastatteluja, mediatapahtumia ja keskusteluja erilaisten tietolähteiden kanssa. Lähdusuhteita leimaa Vietnamin amerikkalaisen siirtokunnan yhteisyys ja ystävyys. Joukossa oli sotilaita, virkamiehiä, agenteja ja toimittajia, mutta olivathan he kaikki sentään — herra paratkoon — amerikkalaisia keskellä viidakkoa.

Arnettin Vietnamin saama tottumus

tuottaa hänelle Bagdadissa sekä maailmanmaineen että poliittisia ongelmia. Sodan alkuvaiheessa toteutuu hänen unelmansa ja ihanteensa. Hänen silmiensä edessä tapahtuu jotakin, jota maailmajanoa tietää, mutta ei näe. Hänen silmänsä katsovat Bagdadin ohjusiskut maailman puolesta ja hänen suunsa väliittää näyt eteenpäin.

Mutta kun Irak saa sensuurinsa ja mediaoperaationsa toimimaan, Arnett on uudessa tilanteessa. Se, mitä hän "näkee" onkin nyt se mitä näytetään tai hänelle sanotaan. Hän raportoi esityksen eteenpäin samalla tavoin kuin aikanaan amerikkalaisupseerien tiedotukset Vietnamista. Luontevasti hän myös varjelee Irakin johdon ja CNN:n väliille syntyneitä erityissuhdetta ja sopeutuu Irakin sensuurin vaatimuksiin. Arnettin journalismi alkaakin vaikuttaa isänmaalliseen amerikkalaiseen silmään Irakin propagandalta.

Bagdad oli Arnettille ammatillisesti raskas, ristiriitainen kokemus. Hän päättääkin muistelmansa vapautuneeseen, lähes riehakkaaseen kuvaukseen Afganistanista, missä kaikki soivat rehdisti kaikkia vastaan kaikkialla.

Rehellyt ruumiit ovat toista kuin mediaketkut. Viimeksi hän etsi niitä Bosniaassa.

Heikki Luostarinen

Kirjallisuus

Hallin, Daniel (1994) *We keep America on the Top of the World*. London & New York: Routledge.

Williams, Kevin (1993) *The light at the end of the tunnel: The Mass Media, Public Opinion and the Vietnam War*. Teoksessa *Getting the Message. News, Truth and Power*. Ed. John Eldridge. Glasgow University Media Group. London and New York: Routledge.